

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет економіки та менеджменту
Кафедра економіки і підприємництва

Авдєєнко Катерина Анатоліївна

УДК 330.142:330.322

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**РЕЗЕРВИ ЗРОСТАННЯ КАПІТАЛУ
ТОВ «ГОЛОВИНСЬКИЙ КАМІНЬ»
ЖИТОМИРСЬКОГО РАЙОНУ**

Спеціальність 051 «Економіка»

Подається на здобуття освітнього ступеня бакалавр

кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело _____ К. А. Авдєєнко

Керівник роботи
Булуй Олексій Григорович
кандидат економічних наук, доцент

Житомир – 2023

АНОТАЦІЯ

Авдеєнко К. А. Резерви зростання капіталу підприємства ТОВ «Головинський камінь». – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра за спеціальністю 051 «Економіка». – Поліський національний університет. Житомир, 2023.

У роботі досліджено теоретико-методичні основи формування капіталу підприємства. Визначено сутність, види капіталу та порядок його формування. Робота містить аналіз основних чинників, які впливають на зростання вартості капіталу підприємства. В результаті проведеного дослідження були розроблені рекомендації щодо ефективного використання резервів зростання капіталу на підприємстві.

Ключові слова: капітал, управління капіталом, стратегія, інвестиції, оптимізація, зростання капіталу, резерви капіталу.

SUMMARY

Avdeyenko K. A. Reserves for growth of the capital of the company «Holvynsky kamen» LLC. – Qualification work on the rights of the manuscript. Qualification work for obtaining a bachelor's degree in specialty 051 «Economics». – Polissia National University. Zhytomyr, 2023.

The paper examines the theoretical and methodological foundations of the formation of the enterprise`s capital. The essence, types of capital and the order of its formation are determined. The work contains an analysis of the main factors that affect the growth of the enterprise`s capital value. As a result of the conducted research, recommendations were developed regarding the effective use of capital growth reserves at the enterprise.

Key words: capital, capital management, strategy, investment, optimization, capital growth, capital reserves.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИКО- МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА	7
1.1. Економічна сутність капіталу, його види та порядок формування.....	7
1.2. Методичні підходи до оцінювання структури капіталу підприємства.....	9
Висновок до розділу 1	11
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА.....	13
2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства.....	13
2.2. Формування капіталу у ТОВ «Головинський камінь».....	16
2.3. Ефективність використання капіталу підприємства ТОВ «Головинський камінь».....	19
Висновок до розділу 2	22
РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ ЗРОСТАННЯ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА ТОВ «ГОЛОВИНСЬКИЙ КАМІНЬ»	24
3.1. Оптимізація напрямів зростання капіталу підприємства	24
3.2. Капіталізація як стратегічний напрям розвитку ТОВ «Головинський камінь».....	28
3.3. Інвестиційне обґрунтування підвищення ефективності функціонування підприємства ТОВ «Головинський камінь».....	29
Висновок до розділу 3	32
ВИСНОВКИ.....	33
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	36
ДОДАТКИ.....	39

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Тема дослідження про капітал підприємства та резерви зростання капіталу залишається актуальною незалежно від економічних та соціальних умов. Капітал є одним з головних ресурсів, необхідних для функціонування та розвитку підприємства. Розуміння ефективного використання капіталу та його збільшення є ключовими факторами успіху в сучасному бізнес-середовищі.

На сьогоднішній день, в умовах зростаючої конкуренції, вирішення проблематики капіталу та резервів зростання являється актуальним завданням для бізнесу. Дослідження у цій області допомагають створювати ефективні стратегії фінансового управління та сприяють стійкому розвитку підприємств. Розуміння структури капіталу, включаючи власний та залучений капітал, а також оптимальне співвідношення між ними, допомагає приймати обґрунтовані рішення щодо фінансування проектів, розширення бізнесу та управління ризиками.

Резерви зростання капіталу стають основою для подальшого розвитку підприємства і забезпечують можливість фінансування нових проектів, інновацій. Вивчення та аналіз резервів розвитку дозволяє виявити потенційні джерела росту капіталу, збільшити ефективність його використання та створити стратегічну перевагу на ринку.

Тема ефективного використання капіталу підприємства має постійну актуальність в бізнес-середовищі. Капітал є одним із головних ресурсів, які підприємства використовують для забезпечення своєї діяльності. Відправне положення є те, що ефективне використання капіталу допомагає підприємствам досягти конкурентної переваги, підвищити прибутковість і забезпечити стійкий розвиток у довгостроковій перспективі.

Методи ефективного використання капіталу включають аналіз рентабельності проектів, оптимізацію капіталовкладень, оптимізацію структури фінансування, аналіз ефекту фінансового важеля, SWOT-аналіз, та інші підходи.

Тому зростання вартості капіталу підприємства, виявлення резервів підвищення ефективності його використання, вибору найкращих напрямів його вкладання на підприємстві з урахуванням умов і особливостей здійснення господарської діяльності є важливим практичним завданням.

Мета та завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є виявлення резервів зростання вартості капіталу на підприємстві. Для досягнення мети були поставлені такі завдання:

- визначити сутність капіталу підприємства;
- дослідити особливості формування капіталу підприємства за різними організаційно-правовими нормами;
- встановити напрями формування і ефективного використання капіталу підприємства;
- проаналізувати організаційно-економічну характеристику підприємства;
- дослідити формування капіталу у ТОВ «Головинський камінь»;
- запропонувати напрями ефективного використання капіталу підприємства ТОВ «Головинський камінь»;
- розробити інвестиційні пропозиції спрямовані на зростання капіталу компанії.

Об'єкт і предмет дослідження. *Об'єктом дослідження* є процес управління капіталом на підприємстві ТОВ «Головинський камінь». *Предметом дослідження* даної роботи є виявлення резервів зростання капіталу ТОВ «Головинський камінь».

Методи дослідження. Для дослідження сформованих в кваліфікаційній роботі завдання використано систему загальних та спеціальних методів. Зокрема, абстрактно-логічний метод використано для дослідження сутності капіталу підприємства, дослідження особливостей його формування на підприємстві. За допомогою аналітичного методу досліджено зміну основних показників господарської діяльності підприємства. Розрахунковий метод

використано для оптимізації структури капіталу. При розробці пропозицій щодо зростання вартості капіталу використано метод реалізації інвестицій.

Інформаційну базу роботи складають наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених та фахівців з досліджуваної проблематики, ресурси світової комп'ютерної мережі Internet, а також облікова-фінансова звітність ТОВ «Головинський камінь».

Публікації. Основні результати дослідження опубліковані в двох наукових працях у співавторстві загальним обсягом 7 сторінок:

1. Осіпчук А. С., Каленюк К. А. Ефективність використання основних засобів на прикладі каменеобробних підприємств. *Економіка та підприємництво в умовах сучасних викликів* : Всеукр. наук.-практ. конф. 01 лют. 2023 р. Житомир: Поліський національний університет 2023. С. 324–327.

2. Каленюк К. А. Інноваційні технології виробництва кам'яної продукції. *Механізми управління розвитком територій* : Міжнародна науково-практична конференція, 26 жовт. 2022 р. Житомир : Поліський національний університет 2022. С. 159–161.

Обсяг і структура кваліфікаційної роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО- МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Економічна сутність капіталу, його види та порядок формування

У сучасних економічних умовах підприємствам важко залишитися конкурентоспроможними та стабільними, що зумовлено нинішніми негативними зрушеннями в економіці через політичні протистояння. Адже в сучасних реаліях війни підприємства стикаються з багатьма зовнішніми перешкодами, які заважають їх діяльності. Але, з іншого боку, навіть ті підприємства, які продовжують функціонувати, стикаються з проблемою нестачі ресурсної бази. За це, до речі, відповідає процес формування капіталу як важливої складової загальної системи управління фінансовою діяльністю підприємства.

Суб'єкти господарювання повинні бути стабільними, щоб утримувати свої позиції на ринку. Однією з важливих вимог цього є зважений підхід до формування та управління капіталом.

Капітал ТОВ «Головинський камінь» – це всі фінансові ресурси, матеріальні активи, інфраструктура і обладнання, які використовуються в діяльності підприємства для виробництва, обробки і продажу каменю і кам'яних виробів. Цей капітал включає будівлі, виробниче обладнання, транспортні засоби, складські приміщення, витрати на розробку кар'єру, а також кошти, необхідні для забезпечення нормального функціонування підприємства, такі як заробітна плата працівників, енергія, сировина та інші операційні витрати [1, с. 164–170].

Він може бути поділений на дві основні категорії: власний капітал і залучений капітал.

Особливості власного капіталу підприємства:

1. Власний капітал є внутрішнім джерелом фінансування, яке формується з прибутків, резервів, вкладів власників тощо.
2. Власний капітал є довгостроковим інвестиційним ресурсом, який допомагає забезпечити стабільність фінансового стану підприємства.
3. Власний капітал не потребує повернення або сплати відсотків, що зменшує фінансову стійкість підприємства.

Особливості залученого капіталу підприємства:

1. Залучений капітал включає грошові кошти, кредити, вклади акціонерів, облігації та інші зовнішні джерела фінансування.
2. Залучений капітал має чітку умову повернення або сплати відсотків, що збільшує фінансове навантаження підприємства.
3. Залучений капітал може бути отриманий від інвесторів, банків, державних інституцій тощо [2, с. 89].

В додатку А наведено узагальнений розподіл складових капіталу за класифікаційними ознаками.

Формування та накопичення капіталу підприємства здійснюється з метою придбання предметів та засобів праці, а також забезпечення операційної діяльності суб'єктів господарювання. Вибір форм вкладання капіталу підприємства та оптимізація його структури здійснюється для організацій безперервного виробничого процесу та досягненні цілей діяльності підприємства. Це дозволяє сформулювати принципи зростання вартості капіталу підприємства (додаток Б).

На основі цих принципів підприємство може зробити висновок про найбільш ефективні та прийнятні для нього шляхи формування капіталу.

Підприємство самостійно вирішує, з яких джерел отримати капітал і в яких обсягах. Це означає, що воно повинно оцінювати вигоди, ризики і вартість кожного джерела перед тим, як вирішити, як використовувати ці ресурси.

1.2. Методичні підходи до оцінювання структури капіталу підприємства

Розвиток ринкових відносин в Україні має сприяти забезпеченню функціонування суб'єктів господарювання та підвищенню рівня життя населення, що пов'язано, передусім, з відновленням ефективності процесів виробництва та обігу капіталу як основних фаз відтворення, що були порушені фінансово-економічною кризою. Незважаючи на зростання значення та ролі інших складових продуктивних сил капітал залишається одним із головних елементів системи соціально-економічних відносин суспільства. Це визначає актуальність управління капіталом на сучасному етапі стабілізації економіки України [3, с. 127–133].

Результатом економічного оцінювання – є кількісна та якісна характеристика економічних процесів та результатів господарської діяльності підприємства. Отже аналіз формування власних фінансових ресурсів є важливим інструментом управління капіталом підприємства і є підґрунтям майбутнього його розвитку. Власні фінансові ресурси розподіляють за джерелами їх утворення на:

– внутрішні: частина чистого прибутку; амортизаційний відрахування; грошові кошти, одержані від продажу майна підприємства; інші внутрішні джерела формування власних фінансових ресурсів;

– зовнішні: додатковий пайовий або акціонерний капітал; дохід від операцій з валютою та дорогоцінними металами; проценти і дивіденди за цінними паперами інших емітентів; одержання підприємством безоплатної фінансової допомоги або матеріальних та нематеріальних активів; страхові відшкодування [4].

Регулювання структури капіталу підприємства має здійснюватися у двох напрямках:

1) Демонстрація оптимального співвідношення власного та позикового капіталу;

2) Залучення необхідної суми власного та позикового капіталу для досягнення цільової структури.

Таким чином, процес регулювання структури капіталу передбачає, в першу чергу, процес її оптимізації. Методи оцінки структури капіталу підприємств можна поділити на такі категорії: нормативно-коефіцієнтні методи, однокритеріальний метод і багатокритеріальний метод.

Нормативно-критеріальний метод передбачає оптимізацію структури капіталу підприємства шляхом приведення його до рекомендованих показників. Метод базується на використанні системи фінансових коефіцієнтів, що дозволяють визначити бажані обсяги різних видів джерел капіталу. Наступним методом регулювання структури капіталу є однокритеріальний, при використанні якого оптимальні для підприємства пропорції між власним і позиковим капіталом досягаються шляхом максимізації або мінімізації конкретного показника. Багатокритеріальний метод передбачає аналіз і оцінку альтернатив одночасно за кількома критеріями [5, с. 284–289].

Важливим методом оцінки та ефективності використання капіталу підприємства є вертикальний та горизонтальний аналіз.

В основі горизонтального аналізу лежить зіставлення фінансових показників, таких як доходи, витрати, активи, зобов'язання та інші, у різних роках. Мета горизонтального аналізу полягає у виявленні тенденцій та змін в фінансовій стійкості та результативності підприємства протягом визначеного періоду. Вертикальний аналіз дозволяє визначити структуру фінансових показників, оцінити залежність між різними категоріями витрат та прибутків, та виокремити фактори, які впливають на фінансові результати. Він також допомагає виявити тенденції у фінансовій діяльності та ідентифікувати проблемні аспекти, які потребують уваги та вдосконалення.

Для дослідження ефективності використання та управління фінансовим капіталом на підприємствах доцільно використовувати аналіз коефіцієнтів ефективності використання капіталу та порівняльний аналіз. За допомогою

аналізу можна більш точно оцінити, якою мірою підприємство використовує капітал. У процесі аналізу стану управління капіталом важливо оцінити рівень фінансової стійкості підприємства (додаток В) [6].

Аналізуючи стан управління капіталом, важливо оцінити, наскільки ефективно він використовується за допомогою показників рентабельності та ділової активності. Ці показники здатні генерувати необхідний прибуток у господарському процесі, використовують та визначають комплексну ефективність формування капіталу підприємства.

Висновок до розділу 1

Отже, капітал – це набір ресурсів, засобів і активів, що використовуються для виготовлення товарів і надання послуг. Капітал є одним із ключових факторів виробництва. Управління капіталом відіграє важливу роль при досягненні цільових показників господарської діяльності підприємства та забезпечення економічного зростання.

Капітал є першочерговим чинником, відповідальним за створення додаткової вартості в умовах циклічного характеру його кругообігу. Таким чином, власний капітал компанії відображає загальну вартість її активів, які належать компанії на основі власності та використовуються підприємством для фінансування деяких її активів. Позиковий капітал - це валюта або будь-яке інше майно, залучене з метою поворотного фінансування підприємницької діяльності. Аналіз стану роботи з капіталом включає оцінку загального стану капіталу, фінансову стійкість підприємства, поточний рух капіталу і оцінку ефективності використання капіталу.

Отже, формування структури капіталу підприємства – це співвідношення між власним і позиковим капіталом, яке допомагає досягти оптимальних значень фінансово-економічних показників та забезпечити стабільний розвиток підприємства зі збереженням ефективної пропорції між

дохідністю й фінансовою стійкістю підприємства. Виходячи із цього, головне завдання управління капіталом полягає у максимізації рівня рентабельності власного капіталу та утримання фінансового ризику на заданому рівні.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФОРМУВАННЯ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємства

ТОВ «Головинський камінь» знаходиться за адресою Україна, 12325, Житомирська обл., Черняхівський р-н, селище міського типу Головине, вул. Адміністративна, будинок 8.

Статутний капітал підприємства сформовано у розмірі 1 297 868 грн. Згідно статутних документів підприємство здійснює добування декоративного та будівельного каменю, вапняку, гіпсу, крейди та глинистого сланцю. Власниками підприємства є три юридичні компанії та одна фізична особа у однакових розмірах.

Організаційна структура – це сукупність виробничих ланок і впорядкованих потоків ресурсів у виробничій системі, а також органів управління та їх певний взаємозв'язок, які забезпечують досягнення стратегічних цілей підприємства [8].

На підприємстві ТОВ «Головинський камінь» були використані такі принципи під час побудови організаційної структури товариства:

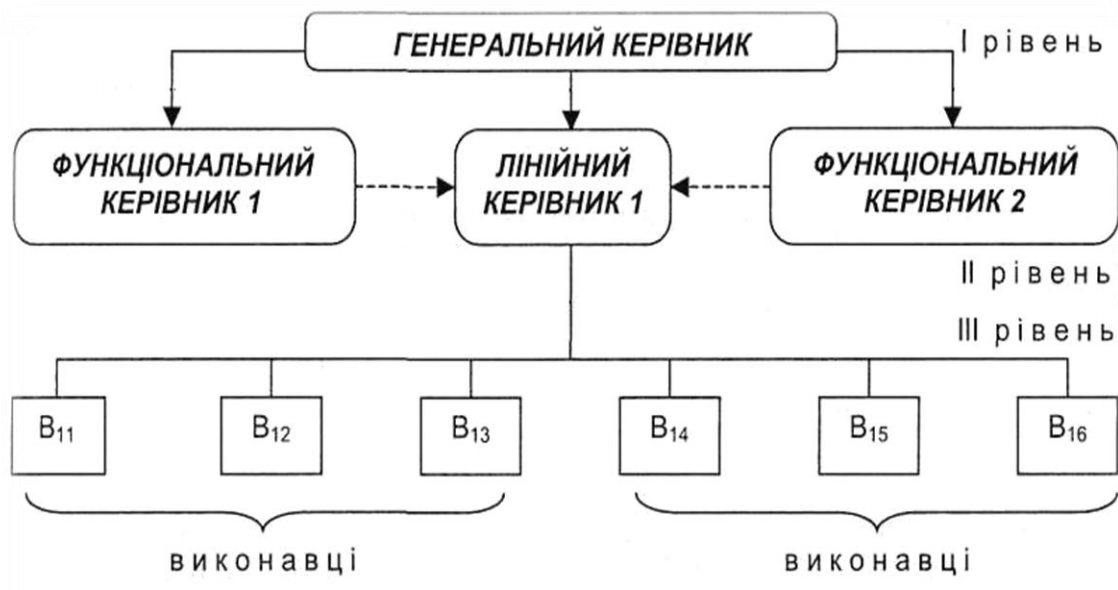
- оптимальний розподіл праці між органами управління і окремими працівниками;
- структура управління має відображати цілі й завдання організації;
- співвідношення повноважень і відповідальності кожного працівника на підприємстві;
- структура управління має бути адекватною соціально-культурному середовищу.

Також товариство розробляло свою структуру відповідно до таких вимог:

1. Адаптивність – здатність товариства пристосовуватись до змін, що можуть впливати на середовище з боку зовнішніх факторів;

2. Перспективність – вирішення стратегічних завдань, пов'язаних з розвитком виробництва;
3. Узгодженість інтересів усіх керівників та власників підприємства;
4. Простота – чіткість та зрозумілість обов'язків підрозділів та працівників підприємства, ефективне виконання виробничих завдань.

ТОВ "Головинський камінь" прийняло рішення про запровадження організаційної структури, яка поєднує елементи лінійно-функціональної організаційної структури. Це означає, що компанія поєднує в собі лінійну структуру, яка базується на відповідальності та підпорядкуванні за лінією керівництва, і функціональну структуру, де підрозділи формуються відповідно до функціональних областей (рис.2.1).

Рис. 2.1. Лінійно-функціональна (комбінована) структура управління

Джерело: адаптовано на власних дослідженнях

Для аналізу економічних процесів використовують різні типи показників: кількісні, якісні, натуральні і вартісні. Розглянемо кілька прикладів кількісних показників, які використовуються для вивчення господарської діяльності підприємства.

Показники господарської діяльності
ТОВ «Головинський камінь»

Показник	Рік				Абсолютне відхилення, +/-			
	2019	2020	2021	2022	2020/ 2019	2021/ 2020	2022/ 2021	2022/ 2019
Чистий дохід від реалізації продукції, тис. грн	132895	292858	321543	359912	159963	28685	38369	227017
Собівартість продукції, тис. грн	83091	196710	212437	237882	113619	15727	25445	154791
Витрати на збут, тис. грн	4795	7816	8212	8484	3021	396	272	3689
Чистий фінансовий результат, тис. грн	7943	40240	49361	57568	32297	9121	8207	49625
Середня кількість працюючих, осіб	63	60	63	59	-3	3	-4	-4
Фондовіддача, грн	3,71	4,96	5,04	5,04	1,25	0,08	0	1,33
Фондомісткість	0,2	0,2	0,2	0,2	0	0	0	0
Фондоозброєність, тис. грн	567,9	1012,4	1088,1	1128,2	444,5	75,7	40,1	560,3

Джерело: розраховано за даними підприємства.

Як ми бачимо з таблиці 2.1 у порівнянні між 2019 та 2022 роком збільшило чистий дохід від реалізації продукції, а саме у 2019 році підприємство отримало – 132895 тис. грн, а у 2022 – 359912 тис. грн. Загалом по фінансовим результатам, то у 2019 році ми можемо спостерігати дуже позитивні показники ефективності діяльності підприємства у порівнянні з 2022 роком. Середня кількість працюючих на підприємстві майже не змінюється, що означає те, що працівники на підприємстві не мають схильності до звільнення.

Щодо фондівіддачі, то ми бачимо, що показник зріс на 1,33 на протязі 3-х років, що означає те що виготовлена продукція, що припадає на одну одиницю основних засобів майже не змінюється. Отже, через те, що фондівіддача збільшилися спостерігається зниження показнику фондомісткості, який становить у 2019 році 0,2. Фондоозброєність підприємства сягає 1128,2 грн, у 2022 р. [13, с. 23–28].

Таким чином, результати проведеного аналізу головних кількісних показників ТОВ «Головинський камінь» дають можливість стверджувати, що підприємство є ефективним, що знаходить своє відображення в зростанні капіталу.

2.2. Формування капіталу у ТОВ «Головинський камінь»

Капітал підприємства охоплює загальну вартість активів, які становляться засобами формування цього підприємства. Ми проведемо аналіз капіталу ТОВ «Головинський камінь» за період з 2019 по 2022 роки і дослідимо структуру цього капіталу за окремими показниками, які включають грошові, матеріальні та нематеріальні активи (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Капітал ТОВ «Головинський камінь»

Показник	Рік				Абсолютне відхилення, +/-			
	2019	2020	2021	2022	2020/ 2019	2021/ 2020	2022/ 2021	2022/ 2019
Власний капітал, тис. грн.	29651	52934	55851	76457	23283	2917	20606	46806
Пайовий капітал, тис. грн.	5	5	5	5	0	0	0	0
Інший додатковий капітал, тис. грн.	28614	32807	33441	51782	4193	634	18341	23168
Нерозподілений прибуток, тис. грн.	0	6014	7148	7277	6014	1134	129	7277
Поточні зобов'язання, тис. грн.	16788	31072	81190	83264	14284	50118	2074	66476

Джерело: розраховано за даними підприємства

Розглянувши таблицю 2.2, можемо зробити висновок, що власний капітал підприємства за досліджуваній період зріс у 2,6 рази. Додатковий капітал теж помітно збільшився. Прибуток у 2019 році дорівнював нулю, а в 2022 – 7277 тис. грн. Також збільшилися поточні зобов'язання підприємства.

Аналіз майна підприємства здійснюється на основі агрегованого балансу підприємства та структури та динаміки оборотних активів. Проведення аналізу

майна підприємства включає в себе вивчення складу майна та його структури, а також дослідження джерел формування майна і змін в складових [13, с. 23–28].

Виробничі і невиробничі засоби, а також інші матеріальні та нематеріальні цінності, які є в активі підприємства, складають необоротний капітал. Ці цінності мають вартість та відображаються у балансі підприємства. Проаналізуємо необоротний капітал підприємства ТОВ «Головинський камінь» за останні три роки, з 2020 по 2022 рік у (додаток Г).

Як ми бачимо з додатку Г, на підприємстві ТОВ «Головинський камінь» під час визначення часток необоротних активів можна побачити, що переважають основні засоби. Впродовж трьох років частка основних засобів сягала близько 90%. До інших 10% необоротних активів ТОВ «Головинський камінь» відносяться нематеріальні активи, що у 2022 році становили 3,05% та незавершені капітальні інвестиції, що у 2022 році становили 5,23%.

SWOT-аналіз є інструментом стратегічного управління, який допомагає визначити сильні та слабкі сторони підприємства, також загрози та можливості, що стоять перед ним. Досліджуючи внутрішні та зовнішні фактори, підприємство може визначити свої конкурентні переваги та недоліки.

Проведемо SWOT-аналіз, який забезпечує можливість перефразування тексту стратегії з метою адаптації до середовища та формування впливу на нього. Допоможе зрозуміти вашу стратегію, виявити потенціальні ризики та можливості, а також знайти шляхи для покращення результатів вашої діяльності [13, с. 15].

Цей аналіз має чотири сторони: сильні сторони, слабкі сторони, а також можливості і загрози, що витікають з його найближчого оточення. Під сильними сторонами ми розуміємо, які переваги має наше підприємство, характеристики бізнесу, які вирізняють його на фоні конкурентів. Наприклад це може бути найкращий клієнтський сервіс на ринку, доступні ціни.

До слабких сторін входять недоліки, ознаки яких роблять підприємство вразливою на ринку. Це може бути неефективна реклама, недостатня кількість співробітників. Можливості: перспективи, які підприємство може

використовувати для розвитку свого бізнесу, наприклад правильне розміщення підприємства. Загрози – це зовнішні фактори, які можуть завдати компанії збитків. Наприклад, висока конкуренція на ринку. Зараз створимо SWOT-матрицю для ТОВ «Головинський камінь» [13, с. 15].

Таблиця 2.4

Матриця SWOT- аналізу для ТОВ «Головинський камінь»

Сильні сторони	Слабкі сторони
<ul style="list-style-type: none"> – ексклюзивний доступ до природних ресурсів. – новий, інноваційний продукт або послуга. – розташування вашого підприємства. – економічна перевага завдяки власному ноу-хау. – широка сфера застосування – висока прибутковість. 	<ul style="list-style-type: none"> – висока собівартість; – залежність від постачальників; – низька конкурентоспроможність; – через несприятливі умови, мале видобування гірських порід.
Можливості	Загрози
<ul style="list-style-type: none"> – інтенсивний розвиток технологій; – вихід на світовий рівень; – залучення інвесторів; – участь у конференціях; – попит на нову продукцію; – збільшення експорту; – придбання нової техніки; 	<ul style="list-style-type: none"> – неспроможність клієнтів виплачувати кредити; – недостатньо кваліфікованих працівників; – стихійні лиха, великий вплив погодних умов; – висока конкуренція.

Джерело: власні дослідження

Виходячи з даної таблиці, можна зрозуміти, що на ТОВ «Головинський камінь» впливає багато факторів, з якими потрібно працювати і які можливості потрібно використовувати. За допомогою SWOT-матриці можна зробити об'єктивну оцінку факторів, що впливають на бізнес, і висновки, що допоможуть у створенні правильної стратегії розвитку, а також побачити потенціал для розвитку та загрози для вашого підприємства.

Отже, SWOT-аналіз сприяє виявленню можливостей та використанню резервів зростання капіталу на підприємстві ТОВ «Головинський камінь».

2.3. Ефективність використання капіталу підприємства ТОВ «Головинський камінь»

Рентабельність капіталу - це міра оцінки прибутковості розміщення капіталу в підприємстві. Розрахунок рентабельності капіталу допомагає оцінити, наскільки ефективно підприємство використовує свій капітал. Це дозволяє керівництву приймати рішення щодо змін в управлінській політиці та стратегії, які покращують рентабельність. Він вказує на те, які джерела капіталу є найбільш прибутковими, та може використовуватися для власних капіталовкладень або залучення фінансування зовні (додаток Д).

За наданими даними розрахунку рентабельності активів (капіталу) за роки 2020, 2021 та 2022 можна зробити наступні висновки.

Рентабельність активів (капіталу) показує ефективність використання активів підприємства для отримання прибутку. У 2020 році рентабельність становила 171,4%, що означає, що кожен гривню капіталу приносила 1,71 грн чистого прибутку. Однак, у 2021 році рентабельність значно знизилася до 82,2%, що є від'ємним відхиленням на 89,2%. У 2022 році рентабельність покращилася до 94,4%, але зменшилася порівняно з 2020 роком на 77%.

Ці дані свідчать про значні коливання в рентабельності активів підприємства, зокрема негативну тенденцію у 2021 році. Однак, в цілому за три роки підприємство все ж виявилось доцільним і прибутковим, оскільки рентабельність показує більшу ніж 100% норму.

Велика частка грошей в оборотних активах може одночасно свідчити про ефективне управління і гарну платіжну дисципліну підприємства або про недостатність джерел використання коштів, тобто нераціональне управління коштами підприємства. Першочергово потрібно визначити структуру використання капіталу підприємства та визначити частку оборотного капіталу в ньому [21, с. 30].

Структура використання капіталу ТОВ «Головинський камінь»

Показник	Рік				Абсолютне відхилення, +/-			
	2019	2020	2021	2022	2020/ 2019	2021/ 2020	2022/ 2021	2022/ 2019
Необоротні активи	87,33	81,32	85,86	86,66	-6,01	4,54	0,80	-0,67
Оборотні активи	12,67	18,68	14,14	13,34	6,01	-4,54	-0,80	0,67
Разом	100,00	100,00	100,00	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Джерело: розраховано за даними підприємства.

З таблиці 2.5 видно, що на ТОВ «Головинський камінь» перевищують необоротні активи і тримаються значення близько 80-90% за всі роки. Щодо оборотного капіталу, то він сягає у 2019 році – 12,67% та у 2022 році – 13,34%. Це свідчить про те, що підприємство намагається підвищити частку оборотних активів протягом даного періоду. Видно, що компанія звертає увагу на оптимізацію свого капіталу та забезпечення ефективного використання ресурсів.

Вертикальний та горизонтальний аналіз основних та оборотних фондів ТОВ «Головинський камінь» наведено в додатках Г та Е. З додатку Е бачимо, що протягом аналізованих років спостерігається значний приріст оборотних активів – 15426 тис. грн, але разом з такою позитивною зміною ми можемо спостерігати зміни в структурі оборотних активів. Зокрема, спостерігається зростання дебіторської заборгованості на 7680 тис. грн, виданих авансів на 2483 тис. грн, інвестування коштів у виробництво продукції в майбутніх періодів на 1764 тис. грн та інших оборотних активів на 2839 тис. грн. В той же час відбулося зменшення заборгованості з бюджетом. В структурі оборотних активів понад 21,7 % становить дебіторська заборгованість, що свідчить про послаблення платіжної дисципліни з боку партнерів підприємства.

Аналіз ефективності використання оборотних активів підприємства

Показник	Рік				Абсолютне відхилення, +/-			
	2019	2020	2021	2022	2020/ 2019	2021/ 2020	2022/ 2021	2022/ 2019
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	29,16	22,59	18,66	17,53	-10,48	-3,93	-1,13	-11,63
Період обороту оборотних активів	12	16	19	20	88,00	3	1	8
Коефіцієнт закріплення оборотних коштів	0,03	0,04	0,05	0,05	0,01	0,01	0	0,02

Джерело: розраховано за даними підприємства.

З таблиці 2.7 видно, що в цілому ефективність використання оборотних підприємства зменшилася протягом 2019–2022 років. Про це свідчить зменшення швидкості обертання оборотних активів на 11,63 обертів і, відповідно, збільшення періоду їх обороту на 8 днів. Коефіцієнт закріплення оборотних коштів, величина якого не перевищує на ТОВ «Головинський камінь» 0,05 свідчить про їх вивільнення, що є позитивною тенденцією.

Отже, аналітичні дослідження свідчать, що для ТОВ «Головинський камінь» потрібно впровадити певні заходи щодо покращання структури власних джерел фінансування капіталу, а саме:

- 1) реінвестувати частину чистого прибутку у розширення діяльності підприємства та відповідно збільшити величину власного капіталу;
- 2) спрямувати частину чистого прибутку на формування резервних фондів на випадок форс-мажорних обставин;
- 3) формування за рахунок отриманого прибутку дивідендних фондів, що надає можливість підприємству проводити адекватну дивідендну політику, зацікавлювати інвесторів у вкладанні коштів у розвиток підприємства, а в подальшому призведе до збільшення ринкової вартості ТОВ «Головинський камінь». Також слід зазначити, що використання співвідношення власного та позикового капіталу у вигляді 50:50 для ТОВ «Головинський камінь» забезпечить зростання фінансової стійкості порівняно з існуючим. Для

перевірки цього слід провести розрахунок деяких показників фінансової стійкості, що аналізувалися під час визначення фінансової стійкості підприємства по 2020-2022 роках та провести аналіз визначення відхилень з нормативними значеннями цих показників. За допомогою цього ми зможемо визначити чи є оптимізація структури капіталу потрібною для підприємства (додаток Є) [13, с. 38].

З додатку Є бачимо, що розрахунки показників фінансової стійкості підприємства є низький рівень деяких показників фінансової стійкості, що зумовлені недостатньою кількістю власних коштів на підприємстві та відмова підприємства від позикового капіталу. Тому найголовнішим стратегічним завданням на підприємстві ТОВ «Головинський камінь» є визначення оптимального рівня власного та позикового капіталу, що призведе до максимізації рівня фінансової рентабельності та досягнення гарного рівня фінансового стану.

Висновок до розділу 2

Таким чином, підсумовуючи викладене у розділі 2 дослідження, можна зробити такі висновки:

Аналіз формуванням капіталу є важливим етапом розвитку підприємства, так як допомагає визначити проникливість фінансових даних та оцінити його фінансову стабільність для подальшого залучення інвестицій і Тому процес залучення достатньої кількості коштів для забезпечення його діяльності є необхідним для підтримки постійного розвитку і виведення на ринок нових продуктів і послуг.

Джерела формування капіталу підприємства включають в себе капітал, накопичений під час роботи підприємства, залучення співробітників до поповнення капіталу, залучення інвесторів. Зокрема, кожен з методів

залучення капіталу має свої плюси та мінуси, які варто враховувати при формуванні стратегії фінансового планування підприємства.

Хоча робота з формування капіталу може бути складною, але використовуючи вірні стратегії та розуміючи основні принципи роботи з капіталом, компанія може створити сталий й ефективний фінансовий план, що сприятиме успішному розвитку та рентабельності бізнесу.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ЗРОСТАННЯ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМТВА ТОВ «ГОЛОВИНСЬКИЙ КАМІНЬ»

3.1. Оптимізація напрямів зростання капіталу підприємства

Дослідження на підприємстві ТОВ «Головинський камінь» полягає в тому, що найважливіший напрямок діяльності будь-якого суб'єкта господарювання пов'язаний з рухом капіталу, але сьогодні економічна теорія не може дати задовільних відповідей на проблему визначення оптимальної структури капіталу. Тому ми досліджуємо методи регулювання, які існують на підприємстві та оптимізацію структури капіталу, а також виявлення позитивних та негативних особливостей використання власного та позикового капіталу.

Таблиця 3.1

Особливості використання власного та позикового капіталів на ТОВ «Головинський камінь»

Переваги власного капіталу	Переваги позикового капіталу
1) Можна залучати; 2) Висока окупність вкладеного капіталу; 3) Низький ризик втрати фінансової стабільності; 4) Більша здатність генерувати прибуток у всіх сферах.	1) Чудова можливість залучення капіталу; 2) Забезпечення зростання фінансового потенціалу; 3) Здатність генерувати зростання фінансової рентабельності та коефіцієнта рентабельності власного капіталу.
Недоліки власного капіталу	Недоліки позикового капіталу
1) Розширення економічної діяльності є дуже складним через обмеженість кількості тяжіння; 2) Не використовуйте можливість отримати коефіцієнт рентабельності капіталу шляхом запозичення, таким чином, підприємство, яке буде використовувати тільки власні ресурси, має найвищу фінансову міцність.	1) Важко залучити; 2) Необхідність застави або гарантій; 3) Активи дають нижчу норму прибутку; 4) Низька фінансова стійкість підприємства; 5) Ризик неплатоспроможності.

Джерело: власні дослідження

Тому оптимізація структури капіталу організацій є однією з найбільш важливих і складних завдань фінансової стійкості. Структура капіталу підприємства характеризує співвідношення власного та позикового капіталу для розвитку, що передбачає залучення різних джерел фінансування з метою довгострокового розвитку підприємства ТОВ «Головинський камінь». Успішність реалізації наміченої стратегії розвитку суб'єкта господарювання залежить від методів і прийомів, які використовуються для оптимізації структури капіталу.

Оптимізація напрямів зростання капіталу визначається за багатьма факторами, серед яких:

- стратегія та цілі підприємства;
- оптимізація процесів у підприємстві (виробничий процес і технологія виготовлення продукції, розміщення обладнання);
- оптимізація фінансової структури;

Напрями зростання капіталу підприємства ТОВ «Головинський камінь»:

1. Розширення та модернізація виробництва. Це може допомогти збільшити обсяги виробництва та покращити якість продукції. Також, зменшення витрат на виробництво дозволяє отримувати більший прибуток з продажів.

2. Продаж інтелектуальної власності або ліцензування технологій. Підприємство має запатентовані винаходи або досвід використання новітніх технологій, вони можуть бути продані або ліцензовані іншим підприємствам. Це може стати додатковим джерелом доходу.

3. Розширення асортименту продукції. Це може допомогти розширити клієнтську базу та збільшити продажі. Нові продукти можуть бути спрямовані на різні ринки та аудиторії.

4. Вивчення ринку та конкурентів. Це допоможе підприємству зрозуміти, які продукти та послуги популярні серед споживачів та які позиції у ринку займають конкуренти. Це може дати підприємству ідеї про нові напрями розвитку та допомогти збільшити прибуток.

Для більш детального аналізу рентабельності власного капіталу і визначення причин зміни кожного факторного показника використовується ефект фінансового левериджу. Фінансовий леверидж характеризує ефект застосування боргових коштів для фінансування інвестицій. Він створює можливість збільшити потенційний прибуток та ризик одночасно. Розрахунок фінансового левериджу дає змогу оцінити доцільність залучення зовнішнього фінансування в господарську діяльність. Іншими словами, фінансовий леверидж дозволяє оцінити можливість отримання додаткового прибутку на власний капітал. Ефект фінансового левериджу (важеля) виникає за рахунок двох факторів: рентабельності активів і вартості позикових коштів. Низька вартість запозичень у порівнянні з рентабельністю активів дозволяє отримати додатковий прибуток на власний капітал, а отже збільшити його рентабельність. Вихідні дані підприємства для розрахунку ефекту фінансового левериджу наведені в табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Вихідні дані для розрахунку ефекту фінансового важеля

Показник	Значення
1. Річний балансовий прибуток, тис. грн	1180
2. Сукупні активи, тис. грн	10450
3. Річний виторг від реалізації, тис. грн	16700
4. Ставка податку на прибуток, %	18
5. Власний капітал, тис. грн	22440
6. Позичковий капітал, тис. грн, у т. ч.:	30000
кредит за кредитною лінією ЄБРР	18000
кредит вітчизняного комерційного банку	12000
7. Кредитний процент:	
за кредитною лінією ЄБРР	16
за кредитом вітчизняного комерційного банку	22

Джерело: власні дослідження

Результати розрахунків та висновки:

1. Нетто-результат експлуатації інвестицій НРЕІ:

$$\text{НРЕІ} = \text{БП} + \text{Кр} = 6700 \quad (3.1)$$

2. Економічна рентабельність активів ЕР:

$$\text{ЕР} = \text{НРЕІ} / \text{А} = 0,64 \text{ (64\%)} \quad (3.2)$$

3. Комерційна маржа КМ:

$$\text{КМ} = \text{НРЕІ} / \text{ВР} = 0,40 \text{ (40\%)} \quad (3.3)$$

Комерційна маржа характеризує рентабельність реалізованої продукції.

4. Коефіцієнт трансформації(КТ):

$$\text{КТ} = \text{ВР} / \text{А} = 1,59 \quad (3.4)$$

6. Середньозважена вартість капіталу, який використовується для фінансування проекту, СВК:

$$\text{СВК або СРСП} = \sum_{i=1}^n (\text{Пр}_i \cdot \text{Ч}_i) = 0,18 \quad (3.5)$$

7. Диференціал Диф:

$$\text{Диф} = 0,82 * (\text{ЕР} - \text{СВК}) = 0,37 \quad (3.6)$$

8. Плече фінансового важеля ПФВ:

$$\text{ПФВ} = \text{ПК} / \text{ВК} = 1,33 \quad (3.7)$$

9. Ефект фінансового важеля ЕФВ:

$$\text{ЕФВ} = \text{Диф} \cdot \text{ПФВ} = 5\% \quad (3.8)$$

Отже, на основі проведених розрахунків видно, що ефект фінансового важеля становить 5%. Це означає, що рентабельність власного капіталу проекту зросте на 5% при певній структурі фінансування.

При цьому, оскільки диференціал між витратами на обслуговування позичкового капіталу та економічною рентабельністю активів є незначним, далі залучення кредитних коштів є недоцільним і може виникнути фінансовий ризик втрати прибутку. Тому фінансовий важіль стає основною причиною для збільшення суми та рівня прибутку на власний капітал, а також може призвести до появи фінансового ризику втрати цього прибутку.

3.2. Капіталізація як стратегічний напрям розвитку ТОВ «Головинський камінь»

Капіталізація є важливим стратегічним напрямом розвитку будь-якого підприємства, включаючи каменеобробну промисловість. Капіталізація відноситься до збільшення розміру та ефективного використання капіталу компанії.

Капітал може бути залучений шляхом продажу акцій, виданням облігацій та інших інструментів фінансування. Результатом капіталізації є підвищення рівня капіталу, що на свою чергу дозволяє компанії покращити свою конкурентоспроможність та розвиватися.

Таблиця 3.3

Конкурентоспроможність підприємства ТОВ «Головинський камінь»

Показник	Значення
Середній розмір замовлення	50 000 грн
Частка повторних замовлень	60 %
Кількість пропозицій на ринку	10
Кількість клієнтів за останній рік	120
Термін виконання замовлень	14 днів
Рівень задоволеності клієнтів	90 %
Кількість співробітників	20 %
Відсоток знижок на великі замовлення	10 %
Рівень автоматизації виробництва	70 %

Джерело: власні дослідження

На підприємстві ТОВ «Головинський камінь», капіталізація допомагає збільшити виробничу потужність, модернізувати устаткування та забезпечити збільшення обсягів продукції. Крім того, капіталізація залучає та зберігає талановитий персонал, запроваджує нові технології та інновації, а також покращує маркетингову стратегію для збільшення клієнтської бази.

Проте, варто зазначити, що капіталізація може бути досить складним та ресурсоємним процесом, особливо для невеликих підприємств. Також, залучення фінансів з зовнішніх джерел може призвести до збільшення боргового навантаження компанії та зниження прибутковості.

Отже, капіталізація є важливим стратегічним інструментом для розвитку каменеобробних підприємств та може допомогти досягти ефективного використання капіталу для збільшення потужностей та розвитку бізнесу.

Також розглянемо процес виявлення й оцінки впливу економічних, соціальних, політичних та інших факторів макросередовища на функціонування та перспективи розвитку підприємства. Ця аналітика допомагає визначити, як зміни в макросередовищі можуть впливати на фінансові показники, ринок, конкурентну ситуацію і загальну стратегію підприємства (додаток Є).

Основні питання, які розглядаються в цьому аналізі, включають політичну стабільність, правила оподаткування, правила торгівлі, трудове законодавство, економічне зростання, рівень безробіття та політика, інфляція, демографічні показники клієнтів, культурні обмеження, а також бізнес-цикл, дослідження технологій.

3.3. Інвестиційне обґрунтування підвищення ефективності функціонування підприємства ТОВ «Головинський камінь»

Дослідження діяльності ТОВ «Головинський камінь» свідчать, що підприємство, веде прибуткову діяльність. Станом на кінець 2022 року нерозподілений прибуток підприємства становить 8 170 850 тис. грн. Враховуючи принцип капіталізації інвестиційної політики управління реальними інвестиціями на ТОВ «Головинський камінь» отримані в результаті інвестиційної діяльності кошти мають спрямовуватися на модернізацію обладнання та технологій для підвищення якості та ефективності виробництва каменю, забезпечувати примноження капіталу. Отже, 8 170 850 тис. грн власних коштів можуть бути спрямовані на фінансування запропонованого інвестиційного проекту.

ТОВ «Головинський камінь» розробив інвестиційний проект впровадження комп'ютерного чисельного контролю (CNC), він дозволяє підприємству виробляти складні та точні деталі з каменю. Також цей процес дозволяє підприємству розширити асортимент продукції та зробити виробництво більш економічно ефективним.

Зробимо розрахунок вартості інвестування у автоматизацію на ТОВ «Головинський камінь» (табл. 3.5).

Таблиця 3.5

Потреба в інвестиційних ресурсах на автоматизацію виробництва

Показник	Од. виміру	Значення
Вартість комп'ютерного чисельного контролю (CNC)	тис. грн	950 000
Кількість потрібних станків	шт	7
Вартість розміщення CNC та станків	тис. грн	6 650 000
Витрати на спеціалізовану програму для програмування контролера, яка буде опрацьовувати моделі, що необхідні для виготовлення деталей з каменю	тис. грн	330 850
Монтажні та пусконаладжувальні роботи	тис. грн	168 000
Витрати на навчання працівників для роботи з CNC	тис. грн	72 000
Разом:	тис. грн	8 170 850

Джерело: власні дослідження

Виходячи з даної таблиці, потреба на автоматизацію виробництва разом складає 8 170 850 тис. грн.

Грошові потоки пропонованого інвестиційного проекту наведені в таблиці 3.6. Співставлення грошових потоків за проектом дозволяє з легкістю визначити період його окупності. Період окупності характеризує час протягом якого надходження від проекту перевищать обсяг інвестицій спрямованих у проект.

В таблиці наведені грошові потоки від операційної діяльності, інвестиційної діяльності та фінансової діяльності. Як видно капітальні вкладення в перший рік становлять 8170,9 тис. грн. В наступні роки оборотні кошти

поповнюватимуться за рахунок надходжень від надання послуг. Від операційної діяльності в перший рік реалізації проекту очікуємо позитивний грошовий потік.

Таблиця 3.6

Грошові потоки інвестиційного проекту

Показник	1-й рік	2-й рік	3-й рік	4-й рік	5-й рік
<i>Операційна діяльність</i>					
Виручка від реалізації, тис. грн	10904,1	12794,5	15773,9	15851,3	18036,4
Витрати, тис. грн	6421,9	10164,1	10980,5	9878,6	8866,4
Сальдо потоку від операційної діяльності, тис. грн	4482,2	2630,4	4793,4	5972,7	9170
<i>Інвестиційна діяльність</i>					
Інвестиції в основний та оборотний капітал, тис. грн	8170,9	-	-	-	-
Сальдо потоку від інвестиційної діяльності, тис. грн	-8170,9	-	-	-	-
<i>Фінансова діяльність</i>					
Коефіцієнт дисконтування	0,9074	0,8234	0,7472	0,6781	0,6153
Дисконтоване сальдо потоку від операційної діяльності, тис. грн	4067,3	2166,0	3581,8	4049,9	5642,4
Дисконтоване сальдо потоку наростаючим підсумком від операційної та інвестиційної діяльності, тис. грн	-4103,6	-1937,6	1644,2	5694,1	11336,5

Джерело: власні розрахунки.

Відображення дисконтованих грошових потоків від інвестиційної діяльності наростаючим підсумком дозволяє легко визначити період окупності проекту. Суть такого потоку в тому, що вартість коштів приводиться до єдиного часового моменту та визначається, коли надходження коштів покривають інвестиції в проект. Так до кінця третього року повністю покриваються вкладені інвестиції та отримується незначна сума чистого доходу. Отже, період покриття інвестицій становить майже три роки. У перший рік чистий грошовий потік даного проекту є від'ємним, проте вже наприкінці третього року чистий грошовий потік накопичувальним підсумком стає додатнім. Отже, проект досягає окупності приблизно через 3 роки.

Отже, впровадження інвестиційного проекту комп'ютерного чисельного контролю (CNC) буде ефективним. Термін окупності проекту становить 3 роки. Реалізація проекту передбачає залучення власних коштів 8 170 850 тис. грн.

Висновок до розділу 3

В цілому, оптимізація зростання капіталу підприємства є складним і багатогранним процесом, яким потрібно ефективно керувати. Процес оптимізації зростання капіталу повинен бути запланованим і розробленим для досягнення максимального результату.

Цей результат може бути досягнутим за допомогою різних стратегій, таких як збільшення прибутковості, збільшення обсягів продажу, приведення в порядок структури капіталу. Також ми визначили стратегічний напрям розвитку підприємства, такий як капіталізація. Використали ефект фінансового левериджу. Ефект фінансового важеля можна розуміти як збільшення рентабельності власного капіталу, зумовлене використанням позичкового капіталу.

На підприємстві ТОВ «Головинський камінь», капіталізація допомагає збільшити виробничу потужність, модернізувати устаткування та забезпечити збільшення обсягів продукції. Крім того, капіталізація залучає та зберігає талановитий персонал, запроваджує нові технології та інновації, а також покращує маркетингову стратегію для збільшення клієнтської бази.

ТОВ «Головинський камінь» інвестує автоматизацію виробничого процесу за допомогою впровадження комп'ютерного чисельного контролю (CNC), що дозволить підприємству виробляти складні та точні деталі з каменю. Також цей процес дозволяє підприємству розширити асортимент продукції та зробити виробництво більш економічно ефективним.

ВИСНОВКИ

Результати дослідження теоретичних і методичних аспектів формування та використання капіталу підприємства дають змогу зробити наступні висновки.

Капітал є однією з ключових категорій діяльності підприємства без якого неможливе існування будь-якого підприємства. При цьому від розміру капіталу, яким володіє суб'єкт господарювання, від оптимального поєднання різних видів капіталу, від його структурованості, доцільності та ефективності трансформації в основні та оборотні засоби безпосередньо залежить фінансова стабільність підприємства. Оскільки зростання капіталу є стратегічним завданням підприємства, то наявність резервів дозволяє йому забезпечувати стійкий та сталий розвиток в умовах конкуренції. Також, застосування резервів зростання капіталу може сприяти захисту від ризиків та несподіваних обставин, таких як збитки у виробництві, зміни в економічному середовищі тощо.

Аналіз формування капіталу є важливим етапом розвитку підприємства, так інструментом оцінки ліквідності, платоспроможності підприємства та оцінки його фінансової стабільності для подальшого залучення інвестицій. Тому процес залучення достатньої кількості коштів для забезпечення його діяльності є необхідним для підтримки постійного розвитку і виведення на ринок нових продуктів і послуг. Хоча робота з формування капіталу може бути складною, але використовуючи вірні стратегії та розуміючи основні принципи роботи з капіталом, компанія може створити сталий й ефективний фінансовий план, що сприятиме успішному розвитку та рентабельності бізнесу.

На підприємстві в порівнянні між 2019 та 2022 роком збільшився чистий дохід від реалізації продукції, а саме у 2019 році підприємство отримало – 132895 тис. грн, а у 2022 – 359912 тис. грн. Загалом по фінансовим результатам, то у 2019 році ми можемо спостерігати дуже позитивні показники ефективності діяльності підприємства чого не можна сказати за показники у 2022 році. Середня кількість працюючих на підприємстві майже не

змінюється, що означає те, що працівники на підприємстві не мають схильності до звільнення.

В цілому ефективність використання оборотних активів підприємства зменшилася протягом 2019-2022 років. Про це свідчить зменшення швидкості обертання оборотних активів на 11,63 обертів і, відповідно, збільшення періоду їх обороту на 8 днів. Коли коефіцієнт закріплення оборотних активів є низьким, це означає, що компанія звільняє свої оборотні активи. Це може бути позитивною тенденцією, оскільки компанія може використовувати ці звільнені активи для інших потреб, таких як інвестиції, зменшення зобов'язань або розширення бізнесу.

Зменшення коефіцієнту оборотності і, відповідно збільшення тривалості одного обороту є негативним явищем, оскільки завдяки зменшенню швидкості обертання зменшуються і доходи на підприємстві. Таким чином, результати проведеного аналізу головних кількісних показників ТОВ «Головинський камінь» дають змогу стверджувати, що на підприємстві перевищують необоротні активи над оборотними.

Проведене дослідження дозволило сформуванню системи показників, за допомогою яких актуально проводити аналіз капіталоутворення та ефективності управління підприємством, серед яких найбільш показовим показником є ефект фінансового важеля. Проведені розрахунки, свідчать, що ефект фінансового важеля склав 5%, тому рентабельність власного капіталу за наявної структури фінансування проекту зросте на 5 %. Враховуючи незначну зміну рентабельності власного капіталу залучення кредитних коштів є недоцільним.

На ТОВ «Головинський камінь» обґрунтовано інноваційний проект, який полягає в ідеї покращити якість продукції, знизити витрати робочої сили, збільшити продуктивність та розширити можливості виробництва. Цей проект може стати вагомим кроком вперед для підприємства у досягненні конкурентних переваг та успіху на ринку каменеобробної продукції. Проект є

інвестиційно привабливим, оскільки термін окупності не перевищує 3 роки, реалізація проекту передбачає залучення власних коштів 8 170 850 тис. грн.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Семенов Г. А., Пелешко А. В. Оптимізація структури капіталу підприємства. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво, 2010. № 4. С. 164–170.
2. Семенов Г. А., Єропутова О. О. Аналіз структури капіталу підприємства. *Економічний вісник Донбасу*. 2007. № 4 (10). С. 89–98.
3. Джеджула В. В., Єпіфанова І. Ю., Стемблевська О. Г. Особливості управління капіталом підприємств кондитерської галузі України. *Інфраструктура ринку*. 2017. Вип. 7. С. 127–133.
4. Єпіфанова І. Ю., Джеджула В. В. Фінансовий аналіз та звітність: практикум. Вінниця: ВНТУ, 2017. 143 с.
5. Щербань О. Д., Невдачина О. І. Теоретичні аспекти визначення сутності та структури капіталу підприємства. *Приазовський економічний вісник*. 2019. Вип. 3 (14). С. 284–289.
6. Тринька Л. Я., Іванчук О. В. Фінансовий аналіз : навчальний посібник. К.: Алерта, 2014. 768 с.
7. Довбиш Г. В. Амортизація основних засобів: філософія обліку нарахування і використання. *Економіка: проблеми теорії і практики*. 2008. Вип. 213, т. IV. С. 994–1002.
8. Концева В. В. Фінансові аспекти управління структурою капіталу в сучасних умовах. *Вісник Чернігівського державного технічного університету*. 2014. № 2 (74). С. 69–74.
9. Геращенко І. О., Стрижко О. А. Управління ефективністю використання основних засобів. *Економіка і регіон*. №4 (53) 2015 С. 23–28.
10. Кнейслер О. В., Налукова Н. І. Фінансове адміністрування і менеджмент у системі управління фінансами суб'єктів господарювання. *Наукові записки національного університету «Острозька академія»*. 2013. Вип. 24. С. 169–173.
11. Деева Н. М., Дедіков О. І. Фінансовий аналіз. К. : Центр учбової літератури, 2007. 328 с.

12. Донцова Л. В. Аналіз фінансової звітності: навчальний посібник. К.: Річ навіть і Сервіс, 2012. 377 с.
13. Каленюк К. А. Зростання капіталу підприємства ТОВ «Головинський камінь» : курсова робота. Житомир : Поліський національний університет. 2022. 42 с.
14. Докієнко Л. М. Удосконалення процесу управління фінансовою стійкістю підприємств промисловості як необхідна передумова підвищення їх конкурентоздатності. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування*. 2004. Вип. 4 (28). С. 76–90.
15. Юхновський І. Джерела формування інвестиційного потенціалу економіки України. *Галицький економічний вісник*. 2010. № 4(29). С. 61–67.
16. Квасовський О., Островська Г. Аналіз практики використання зарубіжних методик (моделей) прогнозування ймовірності банкрутства підприємств *Галицький економічний вісник*. 2011. №2(31). С. 99–111.
17. Короленко Р. В. Вибір стратегії інноваційного розвитку підприємства у форматі екологічної відповідальності. *Вісник Приазовського державного технічного університету. Сер. Екон. науки*. 2017. Вип. 33. С. 88–94.
18. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств : навчальний посібник. К.: Т-во “Знання”, 2016. 378с.
19. Вінніченко І. І. Формування системи управління інвестиційною діяльністю підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2007. № 4. С. 9–13.
20. Гребельник О. П. Основи зовнішньоекономічної діяльності: підручник. 3-те вид., перероб. та доп. К.: Центр учбової літератури, 2008. 32 с.
21. Осіпчук А. С., Каленюк К. А. Ефективність використання основних засобів на прикладі каменеобробних підприємств. *Економіка та підприємництво в умовах сучасних викликів* : Всеукр. наук.-практ. конф. 01 лют. 2023 р. Житомир: Поліський національний університет 2023. С. 3–15.
22. Ворона К. В. Беренда Н. І., Редзюк Т. Ю. Управління структурою капіталу підприємства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. №19(1). С. 14–18.

23. Любенко Н. М. Фінанси підприємств: навчальний посібник Мін-во освіти і науки України, Київський нац. ун-т технологій та дизайну. К. : ЦУЛ, 2009. 264 с.

24. Зборовська Ю. О. Капітал підприємства: теоретичні аспекти визначення суті капіталу. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2017. № 7. С. 35–39.

25. Квасницька Р. Інструментарій та методи оптимізації цільової структури капіталу підприємства. *Економіст*. 2010. № 5. С. 73–75.

26. Кравчук О. М., Лещук В. П. Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва: навчальний посібник. К. : Центр учбової літератури, 2010. 504 с.

27. Крамаренко Г. О., Чорна О. Є. Фінансовий аналіз : підручник. К.: Центр навч. л-ри, 2008. 392 с.

28. Крамаренко Г. О. Фінансовий аналіз і планування: навчальний посібник: *Дніпропетровський ун-т економіки та права*. К.: ЦНЛ, 2003. 224 с.

29. Шевчук Н. І. Капітал підприємства: формування та ефективність функціонування. *Вісник Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку*. 2013. № 3. С. 39–45.

30. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навчальний посібник. Мін-во освіти і науки України, КНЕУ. К.: 2007. 554 с.

31. Турило А. М., Святенко С. В. Теоретико-методологічні основи фінансово-економічного розвитку підприємства. *Фінанси України*. 2010. № 2. С. 120–126.

32. Куц Л. Л. Капітал підприємства: формування та використання. Опорний конспект лекцій. Тернопіль, ТНЕУ, 2012. 114 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Класифікація капіталу підприємства

Ознака класифікації	Класифікаційні групи
1. За приналежність до підприємства	-власний
	-позиковий
	-залучений
3. За формами інвестування	-грошовий
	-матеріальний
	-нематеріальний
4. За об'єктом інвестування	-основний
	-оборотний
5. За терміном використання	-короткостроковий
	-довгостроковий
6. По формам власності	-приватний
	-державний
7. Залежно від напрямку використання	Фінансовий капітал, вкладений в необоротні активи
	- Фінансовий капітал, вкладений в оборотні активи

Джерело: створене автором на власних дослідженнях

Рис. 1.1 Принципи формування капіталу підприємства

Показники, які характеризують ефективність управління капіталом

Показники	Показники
Коефіцієнти фінансової стійкості	Коефіцієнти рентабельності та ділової активності
Коефіцієнт автономії	Рентабельність капіталу
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	Рентабельність власного капіталу
Коефіцієнт фінансового ризику	Коефіцієнт оборотності капіталу
Коефіцієнт маневрування власного капіталу	Коефіцієнт оборотності залученого капіталу
Коефіцієнт покриття активів власним оборотним капіталом	Коефіцієнт оборотності власного капіталу

Джерело: адаптовано автором на власних дослідженнях

Додаток Г

Аналіз необоротного капіталу ТОВ «Головинський камінь»

Показники	2020		2021		2022		Абсолютне відхилення		
	тис. грн	%	тис. грн	%	тис. грн	%	2022/2020	2022/2021	2021/2020
Нематеріальні активи:	2938	4,30	3452	2,93	4222	3,05	1284	770	514
первісна вартість	6810		7234		8145		1335	911	424
накопичена амортизація	3872		3782		3923		51	141	-90
Незавершені капітальні інвестиції	5645	8,26	6287	5,34	7241	5,23	1596	954	642
Основні засоби:	59730	87,44	107918	91,72	126949	91,72	67219	19031	48188
первісна вартість	100772		156211		188198		87426	31987	55439
знос	41042		48293		61249		20207	12956	7251
Разом	68313	100	117657	100	138412	100	70099	20755	49344

Джерело: адаптовано автором на власних дослідженнях

Додаток Д

Показники для розрахунку рентабельності активів (капіталу)

Показники	Роки			Абсолютне відхилення, +/-		
	2020	2021	2022	2021/2020	2022/2021	2022/2020
Чистий прибуток, тис. грн	52934	55851	76457	2917	20606	23523
Баланс, тис. грн	30 877	67 906	80 907	37029	13001	50030
Рентабельність активів (капіталу), %	171,4	82,2	94,4	-89,2	12,2	-77

Джерело: розраховано за даними підприємства

Додаток Е

Аналіз оборотних активів товариства

Показники	2019	2020	2021	2022	Абсолютне відхилення			
	тис. грн	тис. грн	тис. грн	тис. грн.	2020/2019	2021/2020	2022/2021	2022/2019
Запаси	863	857	921	1231	-6	64	310	368
Виробничі запаси	774	768	812	1025	-6	44	213	251
Товари	89	89	109	206	0	20	97	117
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари роботи, послуги	884	4300	5200	5500	3416	900	300	4616
за виданими авансами	201	2040	2432	2684	1839	392	252	2483
з бюджетом	1105	1	1	1	-1104	0	0	-1104
Інша поточна дебіторська заборгованість	1648	3044	4127	4712	1396	1083	585	3064
Гроші та їх еквіваленти	184	434	526	555	250	92	29	371
Рахунки в банках	184	434	526	555	250	92	29	371
Витрати майбутніх періодів	925	2516	2732	2689	1591	216	-43	1764
Інші оборотні активи	73	2501	2633	2912	2428	132	279	2839
Разом	5883	15693	19384	21309	9810	3691	1925	15426

Джерело: адаптовано на власних розрахунках

**Показники фінансової стійкості
ТОВ «Головинський камінь»**

Показники фінансової стійкості	Норм. значення	2020 р.	2021 р.	2022 р.	2022 р. до 2020 р., +,-
Коефіцієнт автономії	> 0,5	0,63	0,53	0,58	-0,05
Коефіцієнт фінансової залежності	< 0,5	0,37	0,4	0,44	0,07
Коефіцієнт співвідношення власного і залученого капіталу	> 1	1,59	1,2	1,7	0,11
Коефіцієнт фінансового ризику	< 0,5	0,49	0,44	0,45	-0,04
Коефіцієнт маневреності власних коштів	0,2-0,5	-0,18	0,25	0,3	0,48
Коефіцієнт маневреності власного та довгострокового позикового капіталу	$\geq 0,5$	0,5	1,22	1,5	1
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами поточних активів	$\geq 0,1$	-0,98	0,2	0,1	1,08
Коефіцієнт забезпеченості запасів власними оборотними коштами	0,6-0,8	-0,23	0,6	0,4	0,63

Джерело: адаптовано на власних розрахунках

PEST-аналіз для ТОВ «Головинський камінь»

Політика (P)	Економіка (E)
<ul style="list-style-type: none"> - податкові пільги; - закони про зайнятість; - імпортні обмеження; - закони про охорону праці; - регулювання та дерегуляція; 	<ul style="list-style-type: none"> - податки; - рецесія; - темпи інфляції; - курс валют; - збільшення собівартості; - зміни в процентні ставки;
Соціум (S)	Технологія (T)
<ul style="list-style-type: none"> - місцезнаходження; - демографічна ситуація; - структура зайнятості населення; - етнічне походження; - свідомість здоров'я; - культура і субкультури; 	<ul style="list-style-type: none"> - ланцюги розподілу та постачання; - інновації в сфері виробництва; - оптимізація обладнання; - винайдення нових методів виробництва; - автоматизовані процеси в промисловості;

Джерело: власні дослідження